

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Carrer de Madoz, núm. 31 y 35
SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Sabadell 2 rals al mes
Fora 8 » trimestre.
Un número sol. 1 »
Anuncis á preus convencionals.

NUMERO EXTRAORDINARI

SUMARI

La Festa Major.—Sant Feliu, Poesia de Mossen Angel Garriga y Boixader.—*Secció Política.*—*De ma cullita*, per don Joan Freixa y Cos.—MESTRE OLAGUER, Monólech de don Angel Guimerá.—*Secció de agricultura práctica*, per don Francisco X. Tobella.—*La llengua catalana y la Galeria de Catalans Il·lustres.*—*La Rosa*, poesia de don Apeles Mestres.—*Parlem sempre en catalá*, per don Ernest Moliné y Brasés.—*La Industria Catalana en perill.*—*Novas.*—*Programa de las Festas.*

LA FESTA MAJOR

Avuy celebra Sabadell la festa mes característica que pot celebrar un poble que tingui quelcom de dignitat y patriotisme, y vullgui refrescar-se en las antigas y sanas costums de nostres avis, de lo pestilent y embafador regust de algunas de las mes desmoralisadoras costums modernes.

Aquesta festa, com las per tot arreu tan celebradas festas majors de Catalunya, es la proba mes patent y clara del esperit patriótic dels pobles de nostra terra, que, per regla general demostran en aytal diada l' amor á las mes sagradas costums de la familia catalana, lo respecte y veneració al Sant Patró del poble y la santa germanor de tots sos fills que units en los sentiments de Patria, s' acoblan en mitj de son poble natal, á fi de presentarlo engarlandat y encisador als ulls de sos germans de Catalunya.

Per aixó veyém ab lo mes gran goig, l' empenyo de nostras dignas autoritats, secundadas eficazment per las Associacions y vehins en general, en posar la Festa Major de nostra industriosa ciutat á l' altura que li correspon per sa importancia, y ab doble satisfacció veyém que las festas d' aquesta tradicional diada, se anuncian y portan á la práctica en la llengua de la terra, que es la única que campeja en los documentos oficiales y públichs de la Comissió de Festas.

Afegeixis á aixó que, enguany, á més de lo de costums s' inaugura la Galeria de sabadellenchs il·lustres, iniciada pel *Centre Catalá* y ab tant entusiasme portada á efecte per l' Excm. Ajuntament d' aquesta ciutat, que ha tingut l' acort patriótic de costejar la lápida conmemorativa, ab l' inscripció catalana, com en catalá será tot lo de tant patriótica festa, afegeixis també enguany la Manifestació cívica del *Gremi de Pagesos*, associació catalana per sa llengua y per son cor, y la Conferencia Agrícola en la que hi pendrán part homes tan entusiastas de la pagesia y de Catalunya com son los senyors don Francisco X. Tobella y D. Francisco de P. Benessat, y de sobras podrá compendres quan benfactoras son aquestas festas pera 'ls pobles que si tot l' any s' afanyan y treballan pera ocupar dignament un honrós lloch entre 'ls més avansats del mon aprofitan aquestos dias d' esbargiment y alegría íntima, no pera embrutirse en diversions immorals ó barbres espectacles, sino pera gosar en lo sí de la familia de la festa anyal del lloch de sa naixensa, horrant sos fills il·lustres en la Casa Payral de la Ciutat, mostrant los avenços de la pagesia sabadellenca y sa comarca en manifestació honrosa, escoltant las veus autorisadas dels apóstols de la Agricultura, obrint Exposicions de Bellas Arts hont s' ensenjan y prenen volada los artistas de Sabadell, y aplaudint entusiasmat los coros populars de la terra, que llensan per l' espay la més vera alegría ab los cants característichs del immortal Clavé, gloria de nostra Patria.

Per aixó avuy al veurer ja tant arrelada en nostras costums aquesta nostra Festa Major (un jorn mitj perduda y oblidada y servint sols de pretest pera una emigració espantosa de sos fills), al veurer que la tradicional festa de casa nostra, reviu ab tota sa forsa y ufanía, presentantse al mon ab son trajo natural y catalá, com catalana es fins al moll dels ossos nostra ciutat estimada, plens de goig y alegría per tan hermos renaxement, al adherirnos ab tota l' ánima á la festa que avuy Sabadell celebra, no podém menos que excitar á tots sos bons fills á que jamay la deixin decaure, á fi de que siga cada dia més una ferma y agradable atracció de forasters que 'ns honrin ab sa visita, com ja avuy succeheix y á quins desde lo íntim del cor los hi doném nostra més coral benvinguda.

SANT FELIU

Al peu de Girona,
n'ha entrat un vaixell,
¿qui á port l'acompanya
si veles no te?

Lo guian los ángels
tot fentli dossier,
ses ales per veles,
sos brassos per remes.

Lo patró del barco
n' es un mercader,
que 'n porta, per vendre,
joyell de gran preu.

No es d' or ni de plata,
que encare val més,
qui vulga comprarlo
te 'l regne del Cel.

Girona l' ovira;
li diu, bon barquer,
¿quán val eixa joya
que á bordo porteu?

—No 's compra ab monedes
ni d' or ni d' argent,
qui vulga tenirla
li basta la fé.—

La gent que l' escolta,
se 'n va detrás d' ell,
de tants que 'l segueixen
Rufi n' heu esment.

Ja al palau lo crida:

barquer, bon barquer,
llansau prest la joya
que al barco porteu.

—Primer que deixarla
cent cops moriré.—
—De grat no ho fariáu
per forsa ho fareu.—

Ja ab cordas lo lligan,
de mans y de peus;
de tant que l' estrenyen
la sanch va á raig fet.

Ses carns atravessen
ab garfis d' acer,
les nafres li creman
ab ferros vermells.

¿No vol dar la joya?
¡que mori 'l creyent!

Al mar fa tirarlo
que ab besos lo reb,
les aygues salades
son bálсам per ell.

Bressantlo entre escumes
á platja l' han tret,
bon punt toca en terra
l' esprit dona al Cel.

Al lloch hont van durlo
les aygues de neu,
un poble va alsarshi
que 'l nom del Sant te.

MOSSEN ANGEL GARRIGA Y BOIXADER.

SECCIÓ POLÍTICA

A fi de que nostres llegidors puguin enterarse de tot quant referent al regionalisme ha ocoregut d' un quant temps á aquesta part, en lo vell continent europeu, ocupem avuy aquesta secció del periódich extractant los següents párrafos que demostran palpablement que 'l desitj d' independència y reivindicació, está latent en tots los pobles de Europa.

Sempre es bo de tant en tant alentar l' esperit be prou decaygut de casa nostra, ab l' exemple que 'ns donan los pobles que com lo nostre 's veuhen privats de sos sacratíssims drets.

Londres.—En la sessió celebrada ahir per la Conferencia de la pau, se proposá 'l nomenament d' una comissió parlamentaria que en cas de conflictes internacionals treballés per un arregl pacífich.

Varen combatre dita proposició 'ls representants alemanys, defentsant la 'ls francesos, que reclamaren la llibertat de la Alsacia y la Lorena, produhintse ab aquest motiu un horrorós incident, mantenint los representants d'Alemania lo *statu quo*.

Queda aprovada dita proposició, terminant las sevas sessions la conferencia.

La próxima 's reunirá en Roma en 1891.

Y á Roma com á Londres de segur que 'ls representants francesos reclamarán igualment la llibertat d'aquellas provincias avuy alemanas per la rahó de la forsa.

Es la reclamació eterna qu'han de escoltar sempre los pobles que com Prusia no reparen en agarrotar la independència de Alsacia y Lorena pera convertirlas en eternas esclavas.

¡Com si aixó fos possible!

Te gran trascendencia la retirada del senyor Rieger de la escena política europea, ahont ha sigut un de los mes actius actors durant los últims anys. Jefe desde casi mitj sigle de los tcheques, havent obtingut grants concessions pera Bohemia, orador de talla que ocupaba preheminent lloch en 'l Reischsrath de Viena, sa retirada, que es indici segur del terreno que van guanyant en Bohemia los joves tcheques acaudillats per lo senyor Greg. causarà una estorsió enorme al gabinet Taaffe que deurá trovar un nou apoyo en altras fraccions polítiques sino vol veurer disolta la majoria, massa heterogénea, que avuy la sosté.

Semblá fa uns quants mesos que en la batalla lliurada entre los dos bandos slaus, havia obtingut la victoria 'l mes templat. Fou aixís en apariència; pero en 'l fondo resulta que 'l que triunfá verdaderament fou 'l grupo radical que conta ara ab las simpatias de Bohemia entera, que vol autonomia absoluta pera sa pátria, la coronació del emperador en Praga é iguals preheminencias que las otorgadas á Hungría en 1867.

Y perque cada dia aumenta la forsa d'aquest partit; perque la antipatia de rasas se acentua cada vegada mes, perque no li convé de cap manera al Austria aquest dualisme en son si quant tal volta estigui apunt de necessitar totas las forsas vivas, es per lo qual 'l senyor Rieger, vejentse impotent pera dominar 'l moviment iniciat per sos paysans y adversaris, abandona la política, deixa á sos amichs y correligionaris que oposin al temporal que 'ls amenassa la ressiencia que bonament puguin y posa en un perill á son amich 'l conde de Taaffe y en un altre á los alemanys de Bohemia, que contavan haver guanyat ja la batalla al aprobarse 'l Compromís.

També Rusia, cansada de portarse dignament ab la Finlandia, vol extremar sas midas despóticas, aixecant un crit d'indignació de sos bons fills, y fins de la Suecia á qual regne avans perteneixian.

Veigis sino lo que extractém d'un periódich ben imparcial en la materia:

Y la rusificació no se exten tan sols á las provincias alemanas, sino que ab igual rigor se porta á cap en las provincias finlandesas cedidas á Rusia per Suecia en virtut de 'l tractat de 1809. Desde aquella fetxa los finlandesos no han tingut que exposar queixa alguna contra sa nova pátria; se 'ls havian respectat costums, llenguatje, religió, lleys y escolas. Suecia mateixa que may ha mirat ab bons ulls la cessió d'aquellas provincias y que á bon segur aprofitaria qualsevol conjuntura favorable pera tornarlas á possehir, hasta aquí, veyent ab quanta bona fé Rusia cumplía lo estipulat no se havia queixat ja may de la sort que cabia á aquells antichs trossos de la patria sueca.

Pero avuy que tot tendeix á borrar las costums y lleys de Finlandia, ab las que 's trovan ben avinguts sos habitants, pera substituhirlas per las rusas, que per complert se desconeixen; are que se proscriu la llengua finlandesa; ara que las especials lleys se derogan, ha arribat la ocasió de que Suecia deplori la sort de sos germans. Lo que ha portat al colmo la indignació de finlandesos y suechs ha sigut la destitució de Leo Michelin, 'l savi tractadista, 'l governador eminent que durant molts anys ha tingut baix sa ma las riendas del govern de Finlandia, conquistantse la admiració y 'l amor de sos conciutadans y 'l respecte de 'ls russos.

Aquest Leo Michelin era 'l verdader representant de las llibertats de Finlandia. Ab ell han volgut preparar la dominació d'aquell pays.

La traslació de les despulles mortals del poeta nacional de Polonia Adam Mickiewicz, enterrat en lo cementiri de Montmorency, á París, motivá la celebració d'una solemne cerimonia en la qual hi pronunciaren sentits discursos distingits personatjes de la nació vehina y alguns polachs, com lo príncep de Gartorysky en nom de la *Societat històrica y literaria polaca*, y M. Koriebrodski, delegat per la Dieta de Galitzia. La Comissió enviada per la mateixa Dieta polonesa, y presidida per M. Ladislau Mickiewicz, sortí de París l'endemá d'haverse celebrat aquella solemnitat patriòtica, portantsen cap á sa terra les cendras del eminent poeta, les quals han d'esser enterrades á Cracovia.

Aquest testimoni d'admiració y entusiasme per part de l'antiga nació polonesa envers la memoria d'un de sos mes il·lustres fills, excitá 'l sentiment nacionalista de les Associacions y dels estudiants polachs de l'Austria, que volían fer una manifestació de simpatia al pas de la damunt dita Comissió per la ciutat de Viena; pero no 's pogué dur á termè tan lloable intenció per los destorbs qu'hi posá 'l Govern austriach, que 's serví de medis los mes puerils, ridícols y tot, tractantse d'un Govern que s'envaneix de tenir ben assegurada sa dominació; ab aquest procedir despòtich contrasta notablement la manera com s'ha portat en aquest punt l'autocràtica Russia, que ha deixat lo pas completament franch als seus súbdits polachs que han volgut trasladarse á Cracovia, abont malgrat tots los entrabanchs van acudint los bons fills de Polonia, de tots los membres de sa desdixada nació, "feta á la sort per césars bandolers" (com diu un dels nostres poetes), desitjosos de contribuir en lo qu'ara per ara 'ls permeten les circumstancies á l'enaltiment de la memoria del gran patriu y entussiasta cantor de la llibertat é independència de son poble.

Lo tractat anglo-alemany en virtut del qual la Gran Bretanya cedeix á la Alemania la isla d'Heligoland, ha produhit una gran sensació á Europa; la premsa inglesa no sembla pas molt satisfeta de la clàusula en que 's consigna la cessió d'una part, que sia petita, del gran imperi británich, y per aixó es que molts opinan que 'l Parlament no rectificará aquesta cessió.

Mes si Inglaterra no está satisfeta del tractat respecte d'aquest punt concret, no es pas que 's mostri satisfeta la Alemania. Veritat es que 'l major Wisman que de primer había parlat desfavorablement del conveni esmentat, després s'ha deixat convencer per l'emperador, qui li ha concedit honors y graus á sa completa satisfacció; pero no es menos cert que la companyia de colonisació africana ha cregut inoportú festejar al ilustre explorador alemany després de conegut lo text del tractat, y que 'l príncep de Bismarck

en una conversa que ha tingut ab una diputació d' habitants de Cassel, ha censurat durament la obra del emperador Guíllém.

Y es d' advertir que las censuras del prímpcep de Bismarck se refereixen no tan solzament á lo que la Alemania concedeix á la Inglaterra, sinó també al preu, diguemho aixís, d' aquestas concessions, es á saber, á la cessió de la isla d' Heligoland, "qual valor, segons l' ex-cauciller, es molt discutible". "Recobrar aquesta isla, continúa 'l prímpcep de Bismarck, ha estat sempre un dels desitjos dels patriotas alemanys; pero pot diferir-se d' opinions respecte del preu que s' ha tingut de pagar pera aquesta satisfacció."

Com se veu, no pot pas afirmar-se, ni de bon tros, que 'ls dos pobles contractants estigan satisfets. Pero la opinió dels alemanys y dels inglesos respecte de la cessió de la isla d' Heligoland no es pas, ni de molt, tant interessant com la opinió dels verdaders interessats, dels habitants mateixos de la isla.

Sembla que ja hauria d' haver passat lo temps en que 's compravan, venian ó permutavan los pobles. Sembla que en plé sigle XIX no hi hauria d' haver preu pera comprar certas cosas; y no obstant, lo tractat anglo alemany no ve á esser sino un cambi d' amo pera 'ls habitants d' Heligoland, á qui no s' ha consultat ni poch ni molt avans de tancar lo tracte.

Y no obstant, pera la opinió pública ha d' ésser interessant lo coneixer lo parer dels únichs verdaderament interessats en l' assumpto. Per aixó creyém del cas reproduir alguns trossos de la conversa que 'l corresponsal del periódich *La République Française* tingué ab un dels principals habitants de la isla d' Heligoland. Heulos aquí:

"—Segons sembla,—li digué 'l periodista—esteu molt contents de la dominació inglesa.

"—Nosaltres volém continnar essent lo que som. La Inglaterra, que nosaltres coneixem ben poch y que está molt lluny, es per nosaltres lo *roi-Joliveau*. No volém canviar. En que tinguéssim nostra completa autonomia no seriam pas mes lliures. Lo governador de la corona, un galant y digne home, es l' únich funcionari que la Inglaterra 'ns envia; ell es governador, capitá general, jutje suprém, conceller del Eshiquier, etc. Gayre bé no paguem contribucions; lo deute nacional es de deu lliuras esterlinas. No tenim servey militar, ni matriculas de mar; rez de entrabanchs ni amenassas de guerra.

"Vivim sencillament de la pesca pel esquer y del servey dels banyistas de Brene y de Hamburg. Nostre poble es robust y honrat, especialment densá que 's han abolit los jochs, Los delictes gayre bé son desconeguts. Som felissos y desitjém seguir essentho.

"—No obstant, pertanyer á la gran familia alemana, representar un paper polítich....

"—Aixó es lo que 'm diuhen los meus llogaters del continent. Jo arronso las espatllas, per tota resposta. Es clar; los parroquians son los parroquians. Pero á vosté ja puch dirli ab franquesa lo que 'ns pensém del seu *Vaterland*. La incorporació á Alemania es pera nosaltres la perspectiva dels impostos que sempre van augmentant, la marina de guerra pera nosaltres pescadors lliures, lo regiment pera nostres fills, sota las ordes dels durs *Feldwebeln*; es la invasió dels burócratas prussians, encarcerats y automátichs, y que caldrá pagar ab sous ben grassos. En una paraula, es lo terme de nostre idili.

"Lord Salisbury considera 'ls dos mil ciutadans d' Heligoland com lo pico del preu que regateja ab Berlin. Nosaltres, pobres, no podém fer altra cosa que alsar un crit de protesta que 's perdrá en l' Occéa. Pero á Westminster hi ha jutjes, y nosaltres tenim confiança en que 'ls representants del noble poble inglés que 'ns protegeix no deixarán de combatre una iniquitat semblant."

Aqueta es la veu del poble de Heligoland, veu que probablement no será escoltada per ningú, perquè la Alemanya está interessada en arrodonir lo *Vaterland* y la Inglaterra te altres maldecaps y sobre tot altrás aspiracions que continuar protegint un petit Estat de dos mil ciutadans.

Pero en la fortaleza de la unitat alemana hi entrarà un altre enemich, un altre malcontent de sa sort actual, que formarà al costat dels presoners de guerra que 's diuhen Polonia, Slewig y Alsacia Lorena.

DE MA CULLITA

APLECH D' ESTUDIS, VIATJES, RONDALLAS, RECORTS Y EXCURSIONS
PER C. BOSCH DE LA TRINXERIA

Per gran sort de nostra literatura pot afirmar-se que no li falta conreu, y per cert conreu d' una lley tant complerta, que aixís sol anar acompanyada l' abundó ab la bondat de las produccions que cada dia surten á llum, com aygua de viva font mes crestallina á mida que mes ne vessa. Es evident, que aquest febre que 's demostra per exemples patents, regoneix per fonament una incansable constancia per part de tots aquells autors que cuydan á posarla de manifest y entre aquestos, cal posarhi com á un dels primers, al conegut escriptor senyor Bosch de la Trinxeria, que ultimament acaba de presentarnos altre aplech de sos característichs articles de assumpto y objecte ben diferents, si be en mérit prou iguals.

De ma cullita 's titula; de que no ha sigut mala anyada la en que aquesta s' ha fet, be se 'n podrà convence qui 'n saboreigi sos fruyts, cap d' ells neulat, ans al contrari, ufanosos dintre sa varietat acomodabla á tots los gustos y aficions. Desde la melosa dolsor que 'n raja del que porta per titol *Un maquinista del T. B. F.* lo primer en las planas d' aquest llibre, fins al agre-dols del últim que 's titula *Lo full de sants*, cada un de per sí y tots plegats enclouhen aquella sava que fá que sian llegits ab aquella simpatía y encis ab que ho han sigut sempre tots los treballs del autor dels *Recorts d' un excursionista*, de *Plá y Montanya* y de *L' heréu Noradell*.

Si pretenguessim analizar las qualitats que aixís expontaneament las recomanan, fent que ab verdadera curiositat se llegeixin cada vegada que algun d' ells se troba en lo folletí del diari catalá *La Renaixensa*, ahont per primera vegada lo coneguerem, parlariam com hem fet algun' altre vegada, del seu istil propi, original, agradable y ben natural de la terra; sense aspró, apart que ressoni sério y fornit; d' aquellas expadadas serras del Pirineu 'hont ha sigut bressat y apenas si alguna que altre gala retórica en floreix, com corona-de-rey que 'n aquells cingles rebrota debaix las neus eternas.

D' altre part, no hi fa falta; allá ahont la propietat del llenguatge

es tant notoria, que ab ella y sols ab ella logra son autor dibuixar ab perfecció 'l paissatge, trassar caràcters, moure ab naturalitat las figuras d' un cuadro, ferhi destacar sas passions y sentiments y mes que tot aixó, traslladarhi la imaginació del lector, ferlo interessar en aquelles y per aquelles logrant sense esforços de cap mena, casi sempre l' objecte que s' ha proposat, no cal que busqui artificiosas formas que gayre be no solen servir més que pera cubrir la buydor d' un no rés, d' una nimietat ó d' una pretenciosa tontería.

Baix un altre concepte 's fá també recomenable lo present aplech d' articles del Sr. Bosch de la Trinxeria: no 's referim als dos dedicats respectivament á la ortografia y á la etimología de la llengua catalana. Es de dordre en realitat com efectivament se 'n dol lo senyor Bosch de la Trinxeria, la divergencia que s' observa en los sistemas ortográfichs usats per los moltíssims que escriuhen pera 'l públich en nostra llengua. No pot negarse que 'n lo que vá de Renaixement literari s' ha guanyat bona cosa en aquest sentit; més aixís y tot, es deplorable que la falta d' una autoritat coneguda y caracterisada, obliogui constantment á acceptar per bons, verdaders *lapsus* llenguístichs que ab descuyt ó ab intenció, per falta de coneixements ó sobra de presumpcions imperdonables, se troban en molts dels llibres de nostra envejada literatura.

A nostre entendre, no fora difícil arribar al fi que indubtablement se proposan quants á tals estudis han dedicat algún treball, reunint aquestos un per un (que no son pochs) y formant del seu conjunt un cos gramatical, al que podrian no subjectarsi los que avuy escriuhen, mes que serviria perfectament á tots aquells que volen escriurer, no saben concretament ahont trobar una lley en mitj de tantas autoritats. Ara com ara, sia al menys aplaudida la intenció del que á aquest treball hi contribueix ab sos coneixements ilustradíssims.

JOAN FREIXA Y COS.

MESTRE OLAGUER

MONÓLECH

La escena representa un carrer de Barcelona del barri de Ribera, tancat per una formidable barricada á la que s' hi puga pujar per medi de caixas, botas, sachos de terra y altre mena d' objectes de que 's treba formada. Las casas dels costats están mitj destruhidas per lo bombardeig y l' incendi. En la escena y entre la runa, cadavres de catalans: per tot la desolació més completa.

Al alsarse 'l teló Mestre Olaguer está enfilat á la barricada y acaba de disparar lo fusell contra 'ls enemichs, veyentse encara 'l canó de l' arma que fumeja. Parla mirant per la barricada.

També á aquest l' he tocat. Sí, te: s' atura;
vol apuntar!... No pot!... Li ha caygut l' arma!
Estén los brassos! Ensopegal!... A terra!

Aixís: revólent! Crida! 'Ls seus hi corren!
Lo voltan! Van á alsarlo!... Ah, no: ja 'l deixan.
Deseu 'ls Sagraments: que prou te l' ànima
al infern que li cantan las absoltas.

Baixa de la barricada fins al mitj de la escena y parla ab son fusell, abrassantlo.

Be, company! Se t' estima. Deu permeti
que fem net de traidors á Barcelona...
y 't penjaré en l' altar de Santa Eularia.

Ha callat la campana! Com s' aturan
los de la Seu? Qui sap si alguna bomba
ho ha ensorrat tot!... Y ara 'ls canons no enjegan...
Y ha parat poch á poch la fusellada!...
Ah, no: jo no. Mentres lo cor me bati...
que hi ha fam? aixó ray! Foch y foch sempre.
Y aquí ferm dia y nit fins que Deu vulga.
Carreguém! Va! La pólvora. ¡Ah, que hi goso
enfonsanthi la má! Ja hi es. Y ara...
vinga la bala. Aquí. No? Hont ets petita?...
Aquí n' hi deu haver. Tampoch? Aquesta...
Es buyda. Qui ho enten? Dintre la caixa
Mare de Deu! Ni una! Si n' hi havia
tot un sarró á la vetlla!... Ah, malviatje!
S' han acabat! Y ara consúmet; móret!
N' hi ha per tornar-se boig! Tot just quan quedo
de tants companys jo sol, y en mitj de runa!

Per un grapat de balas donaria!...
Veyam si 'n te algun mort. Aquest. Mirenho.
Qui era? No 'l conech. Calla! Ja 'n trobo!
No: un tros de pa. Deu 'ús en do! Fa un dia
que no he tastat ni un mos: oyda! Mes ara
busquém balas y prou. La fam... qu' esperi.

Se fica 'l tros de pa á la butxaca.

Qui sap si aquest... ¡Qu' es noy! Sembla que riga!
Ah, malehida guerra! Ni una sola!
No tinch cor per seguir, que semblo un lladre!

Dubtant y resolentse per últim va á un altre cadavre.

Te: 'l darrer. En Ramon. Es fret que jela!
Ni una tampoch! No puch mirarlo. ¡'L pobre!
Tant graciosot y cor obert! Y ara
la seva dona está esperant que torni!...
¡Ah que n' heu fet de mal! Y sempre, sempre,
per lo mateix! per governá aquí á casa:
per tractarnos com bens que se 'ls degolla!

Y en bona fé qu' ho hem sigut be massa.
Y ell molt més que ningú. Tot s' ho prenia
pel bon costat; y res de mal s' ho creya.
Fins un dia... y de bo que vaig cremarmhi.
Un matí que al devant de la botiga,
pels monjos dels conreus de Sant Geroni,
feya cantant ab mos fadrins un carro,

d' aquells de quatre rodas per la sega.
 Gayre be era enllestit, y sols mancava
 encerclá á cops de mall l' última roda
 que afinava 'l ribot, mentras qu' en terra
 lo cércol s' enrojia en mitj de brasas.
 Ell que allavors passava me va emprendre:
 —Mestre Olaguer que Deu 'us dó bon dia.—
 Encaixém ab aquesta, y li pregunto:
 —Qué hi ha de per llá dalt?—Han vingut lletras.
 Diu que ja tenim rey: que ve de Fransa,
 y 's dirá Felip V.—Felip? La peste
 se l' emporti. 'Ls Felips per Catalunya
 han sigut sempre de la pell del diable!—
 Y deixant lo ribot, lo mall vaig pendre
 repicant en la roda ab nou coratje.
 Ell ab lo peu 'ls encenalls movia:
 —Diu, va fer, que es aquest bella persona.
 —Ja á Madrit cuitarán á ferlo perdre.
 —Y que vindrá á jurar las lleys antigas.
 —Lo jurat trencará quan allá ho vulgan.
 Company, estém perduts si la gent nostra
 no fa un va-y-tot: que hi ha sigles y sigles
 que 'ns volen acabar, y un dia y l' altre,
 va de pares á fills que sota terra
 forgan en las arrels de Catalunya.
 —Mestre Olaguer, sempre ho veyeu tot negre
 —No, negre no: color de sanch y fora.—
 Se 'n va riure al sentirho: y vaig quadramhi...
 que 'l riure aquell al cor no m' hi cabia.
 —Va á la mort Catalunya; y sou vosaltres
 los que aixequen 'l catafalch per ella.
 Vosaltres, los prudents, la gent del ordre
 que us fa por un fantasma, y sou joguina
 dels d' allá y dels d' aquí que mercadejan
 ab la hisenda y la sanch del nostre poble.—
 Vaig agafarlo per un bras, y ab ira
 sotraquejantlo tot, que 'n vaig fer massa,
 li vaig dir tant cremat que no m' hi veyá:
 —Forman la Espanya, m' enteneu? dos pobles.
 Hi ha qui diu son germans. Sí, prou: se semblan
 com l' aygua al foch, y com la nit al dia.
 Volen manar tots dos, y com en ella
 no hi caben pas, d' aquí que l' un ó l' altre
 te d' aplatar lo coll fins que li ajupin.
 Valencians, mallorquins y aragonesos,
 units als catalans, fan un sol poble.
 Ells tres ja han fet á tots; y sols nosaltres
 ans l' orgull castellá no 'ns volem tórser.
 Lo dia que caiguém!... Voleu saberho?—
 Vaig engrapar lo mall altra vegada.
 —Aquí ho teniu: veyeu las quatre rodas:
 dintre 'l cércol de ferro hi ha Valencia,
 Mallorca y Aragó; voltat de brasas
 ja está á punt lo grilló de Catalunya.
 Vos, deixeu lo posar; y es fet lo carro
 que tragini pel mon de sigle en sigle

un mort que fa vergonya: nostra rassa
vensuda per cobarda y per indigna!—
Y 'l mail feixuch giravoltant en l' ayre,
saltantme 'l cor vaig acabar la feyna.
Y ell... ¡no va riure més! Y ha dat la vida!

Y tants com ell l' han dat desde aquella hora!
Qui t' ha vist y qui 't veu, terra volguda!
Cada sol al llevarse 'ls baluards mira
cuberts pels catalans, y quan s' acotxa
á redós dels baluards sols ven cadavres!
Mes, ay, s' acaba nostra gent de guerra!
y son los de 'n Felip com mar que puja!
y murallas y torres s' esportellan!
y estém sols contra Espanya y contra Fransa!
¿Quí governa en lo cel que al bo 's castiga?
¿Qué fan nostres Patrons allá en la Gloria?...

Llàgrimas, tel! No sé d' hont surten ara!
Oh, 'm pegaria á mí mateix. Si sembla
que no siga jo aquell de pit de roca.
Sort que ningú ho ha vist. Mala negada!
Sort per mí y sort per ell, que si se 'n reyal...

Alsant lo fusell culata en l' ayre.

Ara que me 'n recordo. En la butxaca
hi dech tenir un tros de pa. Sí; miral.
Y que 'm trobava defallit fa estona.
Ah, ah! Seyemhi.

*Al atonir-se de que s' anava á seure al costat d' un cadavre s' aixeca ab
amargura, anant á seure á vora d' hont reposa 'l seu fusell.*

No, no aquí Voreta

de mon fidel company. Aixís: y ara...
te, benehim la taula. Com als dias
en qu' era tant felís! Y 'l pa qui 'l trenca?
Qu' es du! Per lo cap baix te una setmana.
sembla pa de senyors que tot es crosta.

Trenca 'l tros de pa d' un cop de culata.

Ara! Las mollas: bo! Malaguanyadas,
que aquí 'ls aucells no hi venen! Te mil gustos.

Aixís en aquest' hora jo esmorsava,
allá, en la rebotiga, y part de fora
d' aprenents y fadrins quinas conversas!
Ma muller somrisent y enamorada
me duya á plech de bras á la petita,
del llit encara ab las galtonas rojas,
fentli vergonya la claror, xerrayre,
brassos alsats, y las cametas nuas
repicant en la falda de sa mare.
Y seguintla d' aprop mon fill venia
cantant cansons, saltironant alegre,
á coll, pobret, lo seu fusell de canya!
¡y, tot ulls! com s' alsava de puntetas
per veure 'l plat en la polida taula!

Esposa, fills del cor, may en la vida
vos tornaré á mirar! May en ma boca
la vostra hi sentiré, niu de venturas!
¡May mes, may mes! Que m'heu deixat per sempre,

Plora, transformant poch á poch lo plor en fréstega desesperació.

Tot ho he perdut. Quatre parets negrosas
sens porta ni teulat son, ay! la casa
qu'era mon cel! La mort com l'ha guarnida!
L'alberch honrat es d'assessins refugi,
qu'en l'ascó de mos avis hi blasfeman,
en mon llit de nuviatge s'hi revolcan,
y en lo bressol de mos fillets hi guardan
las armas ab que 'ns matan, y 'l que 'us roban!

Lluny de mi 'l pa, y m'acabi la miseria
lo rosari besant d'argenteria
que á ma esposa vaig dar en prometatje.

S'ha tret lo rosari que duya á la pitrera, besanllo.

Ah, tu sempre ets ab mi que m'aconsolas
pregant per ells fins que allá dalt m'hi vulgan!

Aixecantse ab desesperació.

Mes jo no puch morir en tant que aleni
lo lladre y l'assessí de ma familia!

Torna á besar lo rosari ficantse'l altre cop á la pitrera sanglotant ab desesperació. Pausa llarga.

Oh, quina nit d'horrors la nit aquella!
La ciutat no era encara un munt de runas
que murallas ensá tot era nostre.
Va moures l'enemich; saltá la mina;
s'obrí un baluart; y pel descoll tot d'una
los vils traydors per los carrers entraren
fins ma casa arribant. Jo en ma finestra,
espitllera d'honor, ab quina angunia
disparava als malvats. Caygué la porta
als cops de la destrai; y aquella turba
de gent sens Deu va regolfá en la entrada
caragolantse escala amunt rabiosa!
Ma muller m'abrassava y 'ls estrenyíam
entre 'ls dos als fillets. La turba fera,
manantla un capitá, tirat de Judas,
apuntá contra tots. Pietat! cridavam,
ma esposa y jo. Pietat per ells! Y 'ls monstres
al ordre d'aquell Judas dispararen!
Ah! Jo al cor vaig sentir las balas totas
de ma muller y de mos fills! Las mevas
no las vaig sentir pas! ¡Y 'm desangnavi!

Se sent tocar á somatent molt apartat y á estonas que no destorbi la representació. De quan en quan també s'ha de sentir alguna canona-da molt llunyana.

La campana que parla! ¡Bona llengua!
A la brega altra cop y á la venjansa!
Aixó es viure y gosar! Mes com no tiran

los d'aquestos carrers? Foch altre volta!
Y jo dalintme aquí sense combatre!

Se sent ramor llunyana de gent que s'acosta y que te de creixer fins á caure 'l teló.

Quina ramor! Y qué pot ser?... Dirias...
qu'es la mar... La mar, no!... Gent que s'acosta!
Ah, sí. Gracias Deu meu! ¡Y ells se pensavan
que 'ns rendiriam. May, may de la vida!
Quin goig véurels venir! Germans de guerra!

S'ha enfilat á la barricada presentant lo cos. En aquest punt se sent un tiro que 'l fereix. Baixa una part de la barricada.

Ah! 'Ls enemichs. Y m'han tirat! ¡Oh rabia
que aquí 'm sento ferit! Si, sanch, sanch meva!
Y venen! Que! moriren tots los nostres?
Mes aquí soch y encara tinch coratje
per fermhi á mossegadas y ab las unglas!

Després de tornar á mirar los enemichs que s'acostan ve tambalejant al mitj de la escena.

Oh Deu tot poderós! A aquell que 'ls guia
l'he descubert ab lo posat de Judas!
L'assessí de ma casa! Y vé! Y jo 'm moro!
Una bala! Sols una! Un tros de ferro!
Omplume l'arma fíus arran de gola!
Metralla; ferro; plom; que'l fassi engrunas.
Hont trobarho! Ah. 'L rosari! Ja tinch càrrega.
Pare nostres... recorts... tot, tot adintre!

Torna á pujar un graó de la barricada dispirant per una esqueleta d'ella.

Amunt. Se 'n ve al davant... y riu! Te: plégaho.
Ah! L'he torat. L'hi ha anat sobre la cara.
Ja cau. Feyna pels corps! Ara á mi 'l riure!

Riulla que acaba ab un gemech.

Tot tremolo... Es... de goig! Mos ulls s'entelan.
No es lo fum de la pólvora: es que arriba
per mí la mort. Ah, fills! Volguda esposa!
feume un lloch que ja viuch!... Patria adorada,
sálvat! Sálvala, Deu! Ayre!... M' ofego!
Ha parat lo canó! Rendits? Vergonya!
Fins los morts com no s'alsan y 'ls escapen!
No, enrera tots! Aquesta terra es nostra!
S'acostan. Son aprop. Jo no 'ls vuy veure!...

Al agonisar, caigut á terra, se cubreix la cara y 'l cap ab los brassos per no véurels ni sentirlos.

Aixís. Morim! Ja son aquí... las furias!

Ha de semblar que Mestre Olaguer ha mort. En aquest moment la ramor dels castellans s'ha de sentir al peu de la barricada. Després del crit de "Viva Felipe V", Mestre Olaguer s'aixeca rígít, cayent mort desplomat després de victorejar á Catalunya.

—Viva Felipe V!

—¡A fora lladres!

¡Visca la llibertat de Catalunya!

Al acte de caure 'l teló s' han de veure 'ls soldats de Felip V escalant la barricada.

ANGEL GUIMERA.

SECCIÓ D' AGRICULTURA PRÁCTICA

UNA EXCURSIÓ PER LA FINCA DEL SR. FONTANET DE SABADELL

Ab motiu de las freqüents anadas y tornadas á Sabadell per causa dels treballs preparatoris d' instalació de la primera *Caixa Rural* que á Catalunya 'l *Gremi de Pagesos* de dita ciutat y sa comarca, se proposa establir en aquella part del Vallés pera be de la classe agrícola, agarrotada per la falta de metálich y víctima de la usura pera poder atendre á las necessitats mes perentorias de las feynas del camp, aprofitárem tan galana invitació del aventatjat agricultor senyor Fontanet, oferta desde 'l primer moment que ferem coneixensa ab ell, en sa hospitalaria casa.

Lo senyor Fontanet no 's cansa may de provar y ho fa á ús y costum de bon pagés. Tot son secret está en remoure la terra, adobarla be y gastarhi molts diners. Ab aquestos factors, la agricultura es lo que deu ser, una industria rural.

Aixis es com pot veure 's en la finca del senyor Fontanet un tros de terra, d' una quartera de vinya (1,518 canas quadradas) plantada de *Jacquez* á 2 metres de distancia, al segon any de producció llevar rahims en tal abundancia dit senyor creu s' hi cullirán 100 cargass de fruyt. Aquestos ceps están disposats pera completarhi 'l sistema Guyot, iniciat ja ab tan bon éxit, que fins hi están estrets. En idénticas condicions se trova altre vinya vehina, plantada de *Riparias* empeltadas de *Aramon*, donchs hi ha cepadas en las que s' hi contan per dotzenas los rahims. En dita finca, molt tacada per la filoxera, se notan ab sorpresa los dos vinyats citats, especialment lo de *Jacquez* de producció directa, que mes que vinya sembla un bosch de ceps, tal es la ufana y verdor que 's destacan en lo turó de que parlém, complertament rublert d' espessa y negrenca pampolada. No es d' estranyar donchs que 'l senyor Fontanet cregui trovada la substitució ab los *Jacquez* de producció directa, y ab los *Riparias* pera porta-empelt, á pesar de ser lo terreno argilench en la finca nomenada de ca 'N Roqueta.

Prop d' aquesta vegetació exhuberant hi ha 'l bójit ó cabrestant pera remoure 'l terreno á una fondaria de 60 centímetres, per medi de la arada número 10, sistema Vernet, de Beziers.

En dita finca hi ha camps d' experimentació pera distintes classes de cereals, facilitadas per l' enginyer agrónomo de la Provincia, don Mariano Llofriu, entre los quals s' hi conta 'l blat d' Australia, que l' any passat doná magnífichs resultats.

Es lo senyor Fontanet un propietari rural que viu entre 'ls terrosos, que dirigeix las operacions agrícolas de sos camps, en los que te probats diferents cultius, com los cirerers y codonyers, sense olvidar los tubercles, que com la patata, *pá del pobre* anomenat ab rahó per molts, poden substituhir á la vinya en cas forsós per la invasió filoxérica; previsió molt posada en ordre, per lo que pogués succehir ab la vinya americana.

La casta de patatas es la valenciana, blanca, de pasta fina y bon llevar, motius per los quals es molt apreciada pera taula.

Finalment, hem de fer menció dels vivers de ceps americans, castas hibridadas, *Secretary* y *Saint Sauveur*, tan de moda avuy, que juntament ab las anteriors citadas, constituheixen la vanguardia del exércit permanent de substitució en dita finca. Aixís com lo *Saint Sauveur* no dona apenas cap rahim, lo senyor Fontanet confia en lo *Secretary* pera carregarne. Lo gust amoscateilat d' aquest y 'l esser primerench, lo fan apropósit pera la plassa, com á fruyt de postre, segons ohirem de dit senyor.

Poquíssimas varen ser las tacas de *mildiu* que poguerem trovar; sens dupte per los excessius cuydados prodigats als ceps de la finca que 'ns ocupa, podent convence 'ns d' aixó las contínues esquitxadas de sulfat de coure (2 per 100) ab cals, aplicadas ab lo pulverisador, sistema Daunis de Sabadell, únich que usa 'l senyor Fontanet, per creure 'l lo mes práctic per ruixar la vinya, y també lo senyor Vilarrubias, president del Gremi, que 'ns hi acompanyá.

Tal es, á vol d' auell, la impresió que, en la tarde del día 10 del mes passat, nos va fer la finca de don Joan Fontanet de Sabadell, per lo simple cop d' ull de nostra rapidíssima excursió agrícola.

FRANCISCO X. TOBELLÀ.

(De *L' Art del Pagés*.)

LA LLENGUA CATALANA

Y LA GALERÍA DE CATALANS IL-LUSTRES

Recordarán nostres lectors que fa pochs dias donguerem la noticia de haverse acordat per l' Ajuntament de la vehina capital, la colocació en sa Galería de catalans il-lustres del retrato del infortunat inventor del *Icti-neo*, don Narcís Monturiol.

Y recordarán també que al consignar la decisió d' haverse encarregat la sua Necrologia al conegut escriptor don J. Narcís Roca, nos en alegrarem moltíssim, confiant en la significació catalanista que en moltes ocasions s' ha atribuït lo senyor Roca pera veurerli rompre aquesta odiosa rutina de fer en *llengua enmatllada* las biografias dels fills il·lustres de Catalunya.

Desgraciadament nos hem equivocat. Una delicadesa extremada del senyor Roca 'l posa aquesta vegada fora de sas conviccions; y aixís, per un excés de galanteria (que no te justificatiu en las qüestions patrióticas), haurá de rosegar una vegada més Catalunya que 's cantin las glorias de sos fills en la *llengua oficial*, en aqueixa *llengua imposada* que tants clams d' indignació li ha fet llessar al senyor Roca.

Pero végis com explica aquest escriptor sa actitud, que tracta de justificar en la següent atentíssima carta, no per molt galana en la forma, menos equivocada en lo fondo:

Senyor Director de LO CATALANISTA.

Sabadell.

Molt senyor meu y de mon respecte y consideració: He llegit las benévolas y amables paraulas ab las que lo patriótic setmanari que vosté tant dignament dirigeix, me honra en son número del dia 20 ab motiu d' haverme encarregat la Corporació municipal de Barcelona, de redactar la biografia del insigne catalá que en 1859 presentá resolt per son geni científich lo problema de la navegació submarina, mon estimat amic en Narcís Monturiol.

En quant á redactar en *llengua enmatllada* la biografia dels catalans il·lustres, ab molt gust trencaria jo aquesta rutina, com altres y altres predecessors meus en aquestos honrosos encàrrechs l' haurian trencada; sino fos porque no es potestatiu dels autors de las biografias, ni es facultatiu de la Corporació municipal lo redactar en catalá las biografias dels catalans il·lustres.

Las biografias y las col·locacions dels retratos en la galeria municipal, se llegeixen y s' efectuan en sessions oficials, públicas, de la Corporació municipal y l' idioma oficial es lo castellá desde 1715 á Catalunya.

Hi pres informes de si podria lo redactor d' una d' aquestas biografias de catalans insignes que se llegeixen al col·locar los retratos en la Galeria municipal de Barcelona, escriurerla en catalá, y resulta que no li será permés llegirla, per quant aquell acte es una sessió oficial, ahont te que ferse us del idioma oficial.

La comunicació contestant á la Corporació municipal, que acceptó ab agrahiment l' encàrrech d' escriurer la biografia d' en Monturiol y fent un compendiós elogi d' aquest insigne catalá, en castellá la he redactada pera que pogués ser admesa y donársen compte en sessió del Ajuntament, que redactada en catalá, hauria tingut que ser traduïda. lo qual la Secretaria no hauria fet ni admés.

Fins en los Ajuntaments del pobllets de montanya ahont los alcaldes y regidors no saben lo castellá y se tenen las sessions en catalá, las actas, los acorts, las comunicacions, las ordres, los bandos, tot ho han de redactar en castellá los secretaris. Los pregons se fan en catalá; pero los acorts y resolucions dels quals resultan, se redactan en castellá. En las ciutats, si algun regidor ó alcalde vol parlar en las sessions de la Corporació municipal en catalá, ha d' apoyarse, no en lo Dret públich ó polítich de Catalunya, perdut en 1714 y no recobrat encara; si no

en la ignorancia del castellá, en la deficient instrucció del que demana parlar en catalá porque no sab lo castellá.

Aquesta ignorancia del idioma oficial que nos ensenyan en los estudis de primeras lletras y no segueix fins que sortim de las Universitats, aquesta ignorancia, aquesta deficiencia d' instrucció no pot alegrarla un home de carrera literaria y no será atesa.

Estich, donchs, en lo cas de redactar en castellá la biografia d'en Monturiol, destinada á llegir-se en l' acte de col·locar, en sessió pública oficial, son retrato en la Galeria municipal de catalans il·lustres; porque en catalá no seria admesa segons mos informes y porque no podia jo refusar lo escriurer la biografia de mon sabí, virtuos y desgraciat amich valdament l' hagués tinguda de presentar en llatí, en francés ó en italiá.

Mes jo l' escriuré en catalá, d' original ó de traducció y la versió catalana podrà publicarse, dividida en párrafos ó articles oportunament, en algun setmanari catalanista.

No es facultatiu, potestatiu ó voluntari meu redactar en castellá ó en catalá la biografia d'en Monturiol que s' ha de llegir en aquesta Casa de la Ciutat al col·locar en la Galeria municipal de catalans il·lustres, en Setembre pròxim, lo retrato del inventor del submari «Ictíneo», sino que s' ha de llegir en castellá. Mes jo mateix n' escriuré una versió catalana que veuré com podrà sortir en lletras de motllo en aquella ocasió.

Si se pogués presentar en catalá, en catalá la redactaria ab moltíssim gust y després ne faria una versió castellana. La biografia del inventor del «Ictíneo», del home que trenta anys avans que don Isaac Peral, presentá resoit lo problema de la navegació submarina, quatre ó cinch avans d' un cert barco submari que sortí en los Estats Units de Nort-América quant la guerra de separació dels meridionals, la biografia del predecessor d' en Peral ha de redactarse en castellá, á més d' en catalá, pera que Espanya y la América espanyola conegan de qui es la prioritat, y també en francés pera que ho conegan Europa y lo Nort d' América; de manera que considerantla insuficient pera una traducció francesa y pera publicarla á Fransa, veuré com podré arreglarho y dirigirme ab aquest objecte.

L' hi estimaré, senyor Director, que si vosté considera oportuna sa publicació, se servezca honrar en las páginas de LO CATALANISTA aquesta carta, destinada á donar al setmanari y als seus lectors, explicació y satisfacció de los desitjos que indica lo darrer número del mateix setmanari, en quant al idioma en que redactaré la biografia d' en Monturiol.

Ab aquest motiu s' ofereix de V. afectíssim amich y s. s. q. s. m. b.

Joseph Narcís Roca.

Barcelona 23 Juliol de 1890.

Com se veu per aquesta carta, qual esperit d' atenció al nostre modest periódich agraphim moltíssim, lo senyor Roca tracta d' apoyar sa decisió de fer la biografia d'en Monturiol en *castellá* per ser impossible llegirla d' altra manera en lo consegüent acte oficial.

En bona fé 'ns extranya moltíssim que persona de tanta llum natural y tanta experiència com lo senyor Roca, puga parlar aixís. Y donchs ¿en concepte de qué presideix l' Alcalde de Barcelona la festa dels Jochs Florals, y la obra en catalá, y quasi en *catalanista*? ¿En concepte de qué subvenciona y acull baix sa protecció dita festa (eminentment catalana)

lo Municipi barceloní? ¿Baix quin caràcter concedeix dita Corporació premis á composicions catalanas? ¿Y ab quina competència adquireix y compra llibres catalans?

Pero diu 'l senyor Roca que 's tracta d' un acte *oficial*. Y donchs ¿que no eran tan *oficials* com pugui serho aquest, los actes de inauguració dels monuments á Aribau y á 'n Clavé, y en tots dos hi parlá l' Alcalde (senyor Coll y Pujol en lo primer, y senyor Rius y Taulet en lo segon) la llengua de la terra, usantse en abdós com á usual la llengua catalana? Y donchs ¿que no fou *oficial* tampoch lo solemne acte de recepció pel Municipi de Barcelona dels literats francesos y *castellans* que acudiren á la *vinticinquena* dels *Jochs Florals*, y no obstant en éll l' Alcalde, ab la vara á la mà y cercat dels senyors regidors, dirigí als forasters la paraula pera dárlosli la benvinguda en nom de Barcelona, fentho en la llengua que aquésta parla.

Y no compreném cóm, extremant sa bona fé 'l senyor Roca, diu que ni sisquera una comunicació ha gosat á dirigirli al Municipi en catalá, per por que no s' en donés per entés. Donchs ¿y totas las comunicacions dels *Jochs Florals* ab quina excepció son consideradas y atesas? Y 'ls oficis de las Associacions excursionistas y altrás catalanas ¿qué van al cove de papers vells?

Estigui segur lo senyor Roca de que l' han informat malament. En las mateixas sessions del Municipi (ben *oficials* per cert) hi há algun regidor que parla sempre en catalá; y pera fer us d' aquest dret qualsevol altre regidor no necessita donar cap excusa, sino senzillament ferho. ¿Y cóm nó? si no hi há cap ley explicita prou absurda pera poder privarho.

Pero parla 'l senyor Roca de que á poderho fer, abans que ell n' hi haurian hagut ja d' altres que ho haurian demostrat. Pero preguntém nosaltres: ¿sab lo senyor Roca si ho van intentar sisquera? Y si no ho van provar, ¿es aixó motiu pera que no ho intenti altre més decidit que sos antecessors, l' autor, per exemple, d' aquella cólebre carta del *meeting* de Novetats contra 'l *modus vivendi*, en la qual tan radicals solucions s' indicavan pera 'l problema regionalista?

Desenganyís lo senyor Roca: en los temps que corrém, la conseqüència de principis no subsistiria quasi may si hagués de basarse en la imitació. Aquí té, per exemple, que en la Real Academia de Bonas Lletres de Barcelona hi figuran varios acadèmichs quals mérits literaris son exclusivament *catalans*; y no obstant s' han avingut á entrar en una Academia purament *castellana*, puig priva á sos electes de fer lo Discurs d' entrada en catalá. No obstant, hi han hagut excepcions de literats catalans que, *sense mirar enrera*, han rebutjat honor tan postís. ¿Vol un de sos noms lo senyor Roca? don Francesch Pelay Briz. Y algun altre 'n podríam anomenar dels més granats que tením, si no temessim ofendre sa

modestia en aquestes circumstàncies. Y si tots ho fessin aixís, la Academia no tindria altre remey que modificar lo més censurable de sos acorts (suposant que en *acort explicit* hi consti condició tan humiliant pera la nostra literatura, que ho duptém).

En resúmen: ab tot y la carta del senyor Roca, nosaltres, avuy com fa quinze dias, creyém que, no haventhi, com no hi es, cap acort especial del Ajuntament de Barcelona que obligui á escriurer en *castellá forosamente* las biografías dels catalans il·lustres, te dret de sobras lo senyor Roca pera ferho en la llengua del pays.

Y respecte á lo que diu de que en totas las Corporacions, encara que 's fagi us privat ó públich de la llengua catalana, no obstant las actas se fan en castellá, devém dirli que no te cap relació ab lo que nosaltres li hem indicat. Efectivament, si la sessió es *oficial* tindrà la seua *acta*; donchs aquésta que la fagin en llengua *oficial*, pero la Memoria del senyor Roca no te altra relació ab la acta de la solemnitat, que la del discurs usual y parlat en las sessions ordinarias, respecte á las actas de las mateixas.

Tota altra regla de criteri que sobre 'l particular se seguís no semblaria tenir altre objecte que la d' evitar que 'ls millors literats catalans, que son los que escriuhen en sa llengua, puguin intervenir en la formació de la Galeria de catalans il·lustres, ni pera honra propia, ni per sa mateixa dignitat.

Consti, donchs, que 'l senyor Roca pot, *si vol*, escriurer en catalá la Memoria d' en Monturiol. Si aixís no ho fa, si la escriu en *llengua enmatlevada*, ó be será (ho repetim) per un excés de delicadesa (may lloable en qüestions patrióticas), ó be perque han abusat de sa bona fé personas que l' han informat malament sobre 'ls verdaders drets que l' assisteixen. Fins al punt de que, en nostre concepte, si algú constituït en autoritat, li ha dit formalment al senyor Roca que cas de ferla en catalá, no li seria admesa, aquesta persona per tal fet solzament, abusi d' autoritat, mereixeria la més viva y enérgica censura de tot Catalunya.

Fins aquí la qüestió de dret. Pero 'l senyor Roca parla també de la conveniencia de que 's publiqui en castellá la biografía d' en Monturiol pera coneixement de tots los fanátichs d' en Peral que oblidan y posposan los mérits d' aquell. En aquest punt estém ab lo senyor Roca complertament conformes. Tant es aixís, que nosaltres, cas d' escriurerla en catalá, fóram dels primers en aconsellarli la traducció en castellá y fins en francés pera repartirla arreu per tot lo mon. ¿Cal duptarne? Los catalanistas han seguit ja aquest procediment ab varis de sos més notables documents doctrinals.

Y ab aixó posém punt ja á n' aquestas mal girbadas ratllas, lamentant que encara s' hagin de discutir aquestas cosas, després que tant s' ha xarrotejat sobre la significació y l' alcans reivindicador del premi que

concedí la *Real Academia de la lengua espanyola* á un drama escrit en catalá: tot pera resultar que estém á la mateixa altura d' abans.

Realment aixó fa tristesa; y deu dispensarnos lo senyor Roca si hem correspost malament á las honrosas explicacions que ell nos ha donat, extremant potser un xich l' aspror de la nostra réplica, que pot creurer nos ha brollat saturada dels més íntims sentiments patriòtics del nostre cor. Nosaltres en veritat, no podem convèncernos ab serenitat de que personas tan senceras de caràcter en teoria com lo senyor Roca, tranzigeixin en la práctica ab la imposició, nó ja sols de lleys tiránicas, sino de capritxos inexcusables. Nosaltres voldriam veure en cada cor lo sant foch de patria que en lo nostre hi cova, sempre encés, sempre enemich de tot quant ataca á la dignitat del poble catalá. Y avuy, per exemple, si vejesim al senyor Roca fent valer sa voluntat y son dret d' escriurer la biografia d' en Monturiol en catalá, ó be renunciant á son comés, nos extremiriam de goig en lo més íntim del ànima, y fóram dels primers en proposar que la biografia *catalana*, rebutjada per l' Ajuntament de Barcelona (lo qual es poch menos que impossible), fos costejada per subscripció pública com honrós tribut á la energia y conseqüència patriòticas de son autor.

LA ROSA

LEMA

¡AL FOCH, AL FOCH!

I

Desenterrant recorts d' infancia
en un calaix, morts y olvidats,
entre papers sense importancia
cuberts de quera y mitj arnats;

trobo l' espectre d' una rosa
qu' es un mirall de desenganyis;
en son honor diré una cosa:
qu' es una flor de fa alguns anys.

Es una rosa que culliam
en lo jardí, corrent ensemps,
en aquell temps en que teniam
no més vint anys jera 'l bon temps!

Llavors la flor era més bella,
bella de forma y de color;
ab son perfum brotava d' ella
com un cantar de fé y d' amor.

Ara ha perdut color y sava
y exhala trista una farúm
com d' un ofici que s' acaba
al espatech del últim llum.

Sembla l' epíloch d' un poema
banal, romántich en excés,
la solució d' un mal dilema...
¡Al foch, al foch! ¡No 'n parlém més!

II

Encara no. Tal volta un dia
—pero més tart, si arribo á vell—
quan ab mortal melancolia
senti revivre en mon cervell,

l' idili antich de forma rara
si be olvidat, no del tot mort,
m' agradará reveure encara
corsech é informe aquest recort.

M' agradará sentir la rosa
barbotejar uns mots extranyis,
dirme en veu baixa alguna cosa
de la rondalla dels vint anys.

Que al cap d' avall, corcada y morta,
una penyora, un re, una flor,
pot entreobrir de nou la porta
del paradís de la edat d' or.

Ella 'm dirá tot desfullantse
lo que 's desitjan los petons,
cóm se fabrica la esperança,
cóm se desfán las ilusions.

Ella 'm dirá... Mes, tal vegada,
fóra per mal lo que 'm digués;
¡es tan resseca! ¡es tan corcada!...
¡Al foch, al foch! ¡no 'n parlém més!

APELES MESTRES.

PARLEM SEMPRE EN CATALÁ

S' ha repetit en diferents tons per los *despreocupats* enemichs del renaixement catalá, que tan ilusoris son los nostres ideals polítichs com la mateixa constancia que demostrém en cultivar la llengua catalana. En aixó darrer s' hi ensanyan molt especialment alguns que fins nos concedeixen alguna rahó quan los parlém de reivindicacions. Solen dir que si 'l objecte dels catalanistas es propagar la sana doctrina que 'ns ha de retornar la gloria y la prosperitat perdudas, la doctrina irrefutable y quasi indiscutible que pot sintetisarse en la suprema lley de armonía que combina sábiament en lo conjunt las parts components, la propaganda es millor ferla en una llengua general que tampoch perdería res en usarla nostre poble y aixís se facilitaría lo moviment regionalista dintre d' Espanya.

¿Com se contesta aquest cárrech? Dihent ab veu ben alta que la llengua no es solsament un instrument sino una senyal infalible dels graus de virilitat que té un poble. No negém que per conseguir en un moment determinat certas ventatjas al propagar la idea regionalista, *convingui* mes usar un altre idioma pero no s' ha de perdre de vista que la *reivindicació* de la llengua forma part integrant d' aquella idea. Al dir Mistral «qui te sa llengua te la clau que de cadenas lo deslliura», volia dir que allí ahont se parla un idioma original, ab fesomía varonil y característica, hi ha un poble valent, enérgich, ab vida propia, ab amor á la patria; y al contrari, allí ahont lo llenguatge se pert y admet giros y paraulas exóticas, lo poble es servil y degradat, sense nacionalitat ni patria, joguina dels estranys que material ó moralment lo dominan.

No se 'n pot duptar ni un moment: la desaparició del llenguatge sería la consecuencia precisa y fatal de la desaparició de la patria. Units los idiomas intimament á la societat política, creixen ó moren segons aquesta creix ó mor.

Aixís com la llengua revela á Catalunya lo que valía y podia conseguir, aixís també s' ha de procurar no abandonarla, perquè sols ab ella conservarà sa especial fesomía.

Si crehuen nostres detractors que la llengua es sols un instrument se'ls hi pot contestar que tal volta tenen més rahó de lo que 's pensan. Es cert: la llengua es un instrument; y ho es d' atach y de de-

fensa. D' atach, al demostrar que ab son cultiu han conseguit ab poch temps fruyts que res tenen que envejar als de la castellana y no pensem encare generalisá la llengua catalana á Castella. Y es instrument de defensa perquè enfondeix més las arrels que 'ns mantenen en lo nostre terror y per son medi nos oposem á la invasió del idioma oficial, que es l' arma mes temible de que 's valen los nostres governants.

Convensuts estém de que ahont hi han llenguas diferentas hi han diferents pobles y de que hem de trevallar ab fé y constancia pera posar de manifest la astuta política de molts que al dols ressó de paraulas aduladoras ditas en castellá, explotan la bona fé del poble y ab facilitat l' imposan lo jou enervador d' una ambició política.

Som á casa nostra y fora una vergonya acceptar la parla forastera tan poch avinenta ab nostre modo de ser. Ab lo dret indisputable que 'ns assisteix imposem lo catalá á tots los nascuts á Catalunya que per flaqueza d' esperit ó per aberració, creguin donarse més ayres de distinció parlant en castellá. ¿Ahont hi ha millor distinció y noblesa que al dirigirnos seriament y ab mirada penetrant, ab nostre concis llenguatge al qui'ns fa 'l mes petit mancament?

¿Es distinció, es noblesa, deixar anar mitj gargaritzant y en *palpissot*, lo castellá mal après en la escola, mal adquirít en la conversa y sempre mal pronunciat?

Recordemnos de que som catalans y que no s' avé aquest caràcter ab cap mena d' humiliació. Tenim llengua pròpia; rebutjarla per adoptar la d' un poble que pocas simpatías nos inspira, sería reconèixer que som una part d' aquell poble, que no tenim individualitat ni caràcter, que la fatalitat (y no dihem la Providencia perquè sería una blasfemia) nos ha llsensat com botí miserable á las mans d' uns quants cobdiciosos.

Finalment, sia nostre lema: *Qui llengua té á Roma va.*

E. MOLINÉ Y BRASÉS.

LA INDUSTRIA CATALANA EN PERILL

Quant tants perills ha atravessat la industria de nostra terra ballantse ab coratje contra sos enemichs de fora; quan tantas épocas difícils ha hagut he sortejar fins en los mercats nacionals contra la competencia extrangera; y de tots aqueixos entrabanchs la n' hem vist sortir victoriosa é incansable fent verdaders miracles d' heroisme pera no defallir en tan encarnisadas llutyas; avuy la vejém en perill de mort, apurada y perseguida, nó ja pels mateixos forasters y extranjers, sinó

per sos propis fills, convertits sense conèixerlas en instruments de ambicions mesquines, de combinacions politiqueras y altràs passions innobles que bullen en lo cor de gent turbulenta y ruhí vinguda en mala hora de terras ponentinas.

No sabem si'l conflicte que preocupa á tothom mentres escrivim aquestas ratllas, s' haurá ja resolt al apareixer al públich 'l present número. Pero sigui com sigui, hem de regoneixer que 'l perill de la nostra industria no ha de minvar de cap de las maneras, mentres se vagin fomentant y desenrollant aqueixas insensatas prevencions entre amos y trevalladors. Mentres la tal prevenció existeixi, 'l conflicte acabat avuy recomensará demá y cada dia 'ns trobarem ab la fatal amenaça de *vagas* generals en tota Catalunya, sols perquè un amo despedeixi injustament á un obrer de casa seva, ó un obrer atropelli sense rahó al amo que li dona trevall.

En tan tristas circumstancias, lo més dolorós encare es veure alguns periódichs que passen per formals alimentant y excitant aquestas discordias, sols per l' afany de posar en un compromís al Govern enemich seu, ó per guanyarse prossélits en las primeras eleccions de sufragi universal que 's presentin. ¡Quina política mes repugnant!

En mitj de corrupció tan general es d' admirar no obstant la sensatés y recte criteri d' alguns colegas que no son apassionats ni interessats en lo triomf de una ni altre classe social, preocupantse només de la sort de tots los catalans y de la industria del pays, D' ells potser lo que major independència de criteri ha mostrat es nostre respectable colega *La Renaixensa*, que s' expressava aixís en una de sas edicions de la setmana passada:

De dia en dia va enredantse la cuestió entre obrers y fabricants. Fins als tristos fets de la primera setmana del passat Maig, haviam cregut que la solució del conflicte etern entre 'l capital y 'l trevall podia tenir aquí solució satisfactoria, si autoritats tant amigas del veritable obrer com de bras dur pera 'ls promovedors de conflictes s' hi posavan entre mitj. Pero aquesta ilusió la perderem en gran part en aquells dias y se 'ns aná desvancixent més encara en los successius en que las autoritats intervingueren d' una manera bastant impropia de delegats d' un govern formal.

No som amichs de que ni 'ls jefes civils ni militars governin com se governava cuaranta anys endarrera. Lo usar de la forsa á tort y á dret, es impropí d' un país civilisat. Pero tampoch podem ser partidaris de que las primeras autoritats d' un poble com lo de Barcelona, mirin venir ab esglay los conflictes que aquí com per tot arreu brollan, y en lloch d' afrontar resoltament la situació mantenint en son dret á tothom, busquin arreglos que sols durin vuit dias. Lo que passá fa prop de tres mesos, se reproduheix avuy y 's reproduhirá una y cent vegadas en un país en que 'l xarop de llengua es la única medicina pera totas las malalties socials.

Ha vingut lo paro de Manresa y 'l regueró de foch ha arribat aquí. Ha trobat preparats als obrers? No per cert y ho prova la manera com se resisteix passivament á las exigencias dels oradors fogosos que tot ho volen tirar á mal borrás.

Pero la oratoria fa 'l seu camí. Y com molts dels que dirigeixen als obrers tenen mes durícies á la llengua que á las mans anirà encenentse la enemistat de trevalladors contra industrials, s'aturullará á molts que encara avuy resisteixen 'l paro, y altres que farán com qui té por anirán engroixant als que essent menos se saben á crits imposar als més. Y aquí es ahont comensa de debó lo deber de las autoritats que desde molts anys, governant conservadors ó lliberals sembla se desconega. Y tant mes tenen deber de intervenir d' una manera decisiva en quant se veu lo desbaratament que entre 'is operaris regna, no sabentse ells mateixos triar los seus directors. Molts dels que avuy los manan aquí ó allà, ni son fills d' aquest país, ni trevallen en cap fàbrica, ni concixen á fons las necessitats que realment senten las familias obreras, necessitat que aumenta d' una manera terrible á cada paro que esclata, porque ab molts mesos d' estalviar no logran posarse al corrent de sos atrassos. Ni de segur tenen aquells directors gran afecció de familia, quan hem vist moltes huelgas iniciadas en dias assenyalats del any que en la llar doméstica se veuen venir de lluny ab alegría. La darrera huelga dels tipógrafos comensá pochs dias avans de Nadal, precisament quant estigué servit un compromís d' un editor del *Boletín Oficial* de Valencia. Ni un dia avants ni un dia després. Ell se sapigué compondre ab los directors d'orquestra. Y llest lo compromís, los fillets dels operaris tipógrafos ni menjaren turróns y gall per Nadal, ni pels Reys trobaren al balcó cap joguina.

Donchs si 'ls obrers tenen la desgracia de no veurer clara la cuestió, convé que las autoritats no consentin nous estravíos ni dels de dalt ni dels de baix, que si es lícit fins á cert punt deixar patir de miseria als grans, quan se ho buscan, no ho es que pateixin los milenars de criaturetas que cambian per plors los discursos de quatre forasters que han caygut entre la classe treballadora.

Per no haver parat á temps la tempestat se 'ns torna tirar á sobre. ¿Tindrém la sort aquesta vegada de que s' dissipi definitivament? No ho creyém, porque, ho repetim, conservadors y lliberals á la una, treballan per la desgracia de Catalunya, dirigint contra ella midas aranzelarias que la arruinan y deixant que'l llevat de la discordia acabi ab lo que s' escapa de la invasió de géneros estrangers.

Si no embesteixen lo temporal, mes gros lo tindrént dintre pochs anys. Qui lligui lo que passá l' any 1873 quan se ballaba per las iglesias ab lo que succehí fa tres mesos, veurá ben clar la turbonada. A las ciutats se 'ns acostan dias de dol y de desquiciament social.

A la montanya tenen una institució que pot salvar los centros industrials en dias de proba. Al pla de Barcelona no 'ns queda cap forsa viva pera 'l dia, potser no llunyá, en que torném á veurer enlayre las culatas dels soldats.

Y ab lo *bon sentit* que caracteriza á molts diaris polítichs ja comensan los tirs contra 'l somaten de Catalunya.

Y com si aixó no fos prou, encare ha demostrat més la seva pena 'l distingit diari catalá de Barcelona, publicat en son número de diumenje baix la firma del conegut enginyer industrial, don Pau Sans y Guitart, las següents sentidíssimas ratllas que deurian arribar al cor dels industrials y obrers de Catalunya. Diuen aixís:

Causa la mes fonda y negra tristesa la actual situació de la industria catalana. En tota la conca del llobregat l' aygua passa desenfeynada y salta per las resclosas sense fer anar ni 'l mes senzill rodet. La molsa s' cria en los calaixos de las rodas, lo fanch s' asseca en los seus brassos, los bagants s' esventan, las màquines se rovellan y 'ls sestres per ahont fins are boleyavan floquets y brins de cotó,

are s' omplen de pols y de trenyinas. En lo plá y en la montanya, per ciutats y vilas y en los valls y pobles mes arreconats de Catalunya, lo géní del mal hi ha passat com un nubol prenyat de llamps y ab la seva alé enverinada, ha sembrat la discórdia entre amos y trevalladors. Lo fun de las xemeneyas ha passat á entenebrar los seus enteniments y 'l foch de las calderas ha encés lo rencor y l' odi en los seus sérs. Capital y brassos se retrauhen y furiosos s' amenassan. Las fábricas s' omplen de tropas, las campanas que cridavan al treball están mudas y en lloch d' ellas se sent lo bronzo que toca á somatent, corre 'l sabre en lloch de la llensadora y 'l brunz de la maquinaria, que fá tremolar parets y sostres, está substituhit per lo trontolls dels canons y l' espantós trepitj de la cavallería.

En lo plá y en la montanya de Catalunya renyeixen y 's barallan los catalans y no reparan en destruir la millor hisenda de la seva estimada mare. ¿Quín mal los ha pres? ¿Cóm no calculan que ab tal conducta 's posan per molts anys la miseria á sobre? Com no capisan que, enrunada que sia la nostra industria, quedarém encare mes esclaus? ¿Cóm no sospitan que doném greix á la acaparadora industria extrangera? ¿Cóm no s' avergonyeixen de donar armas als eterns enemics que dins d' Espanya tenim de la industria catalana?

En tan trista y dolorosa situació 'l sentiment embarga la nostra pensa y no podém fer cap rahonament sobre industria, perque aquesta requereix, avans que tot, pau, tranquil·tat y dulsura.

Ja ho veuhen nostres llegidors quina es la actitud dels verídaders patriotas.

Ara, reflexionin amos y obrers sobre 'l que vol dir aquesta fonda tristesa dels que pensan y 's preocupan desinteressadament pel porvenir de la terra, y decidéixense cadascú per sa part y en lo que sigui possible á evitar las tempestats que apunten en l' horitzó.

Per fortuna avuy día 'l conflicte general no s' ha extés encare ab forsa á nostra ciutat; Podrém dirho sempre aixís? Tant debó.

NOVAS

En obsequi als nostres subscriptors y pera cooperar aquesta humil publicació ab sos modestos travalls en alguna cosa á la Festa Major, adelantém la sortida del periódich, aumentat en 16 planas mes, esperant que mereixerá l' aprobació de nostres habituals llegidors.

En altre lloch d' aquest número publiquem íntegro, gracias á la amabilitat del autor lo patrióich Monólech titulat *Mestre Olaguer*, que tanta ovació alcansá lo dia de son estreno en aquesta ciutat per la companyia del Teatre Catalá degut á la privilegiada ploma del eminent autor de *Mar y Cel* don Angel Guimerá.

No cal dir quan agraheim aquesta distinció que li ha merescut al nostre distingit amic aquest humil setmanari, de poguer esser lo primer en insertar sa última celebrada obra, que no duptem saborejarán nostres llegidors ab verdadera satisfacció.

Ab tot hi haver dit algun periódich de la capital que la classe obrera d' aquesta ciutat havia secundat lo moviment obrer iniciat á Manresa, nosaltres nos creyém en lo deber de

desmentirho ja que nostra classe obrera aquesta vegada, tal volta mirant mes pel be de sos interesos que altrás, ha sapigut guardar una actitud passiva y despreciant lo cant de las sirenas que haurían volgut ab sas prédicas embaumarlos y privarlos del treball acostumat, han acudit á sos respectius quefers haventse conservat l' orde mes complert.

Nosaltres nos en felicitem y desitjariam que igual conducta seguís en totas ocasions nostra morigerada classe obrera, felicitant també á las autoritats per la sensatés y bon tacta ab que han procedit

En la darrera plana d'aquest número trobarán nostres llegidors lo programa de las festas que celebrará nostra ciutat, ab motiu de celebrar sa Festa Major, en los días 1, 2, 3 y 4 del corrent mes. Per tal motiu y per privárnosho l' excés d' original nos obtindrém de detallarlas en aquesta secció.

La Junta Administrativa de la Caixa d' Estalvis d' aquesta ciutat ha quedat constituïda en la forma següent:

CONSELL D' ADMINISTRACIÓ.—*President*, don Pau Gambús.—*Contador*, don Joan Turull y Sallarés.—*Tresorer*, don Pau Turull y Comadrán.—*Secretari*, don Salvador Vilarrubias.—*Vocals* don Joseph Vila y Renom, don Joseph A. Planas, don Enrich Turull y Comadrán, don Joaquím Casanovas y Gari-Montllor, don Joseph Cirera y Sampere, don Joseph Voltá y Vivé, don Joseph A. Durán y don Rafel Soler.—*Suplents*, don Pere Viloca, don Feliu Plá, don Francisco Ponsá, don Miquel Ustrell, don Joaquím Salas y Corominas y don Joan Brujas y Pellicer.

Junta de Govern, don Pau Gambús, don Pau Turull y Comadrán, don Joseph Vila y Renom, don Joseph A. Planas y don Joaquím Casanovas y Gari-Montllor.

En la Sessió Necrológica que pera perpetuar la memoria del fill il·lustre d' aquesta ciutat lo Rvm. P. Joseph de Calasans Casanovas, se celebrará demà á las 9 del vespre en lo Saló del Consistori, llegirá lo discurs d' obertura per deferencia del Alcalde president del Jurat, don Joan Masagné, lo president del *Centre Catalá* don Pau Colomer representant en dit Jurat de la societat iniciadora.

Després de la memoria del Secretari don Enrich Diumaré, se donará lectura de la biografia premiada, terminant tan solemne acte ab un parlament de gracias del individu del Jurat don Joan Casanovas y Sallarés.

Amenisará la solemnitat la Banda Municipal de Barcelona.

La entrada á dita Sessió será pública, ja que públich y de tot Sabadell ha de ser l' homenatge que tributa á un de sos mes il·lustres fills.

Prometen estar concorreguts los festeitjos que se celebrarán avuy, demà y demà-passat, en l' *Ateneo Sabadellés*. Avuy á las tres de la tarde s' obrirá l' Exposició de *Bellas Arts* y aquest vespre en lo magnífich Saló d' Espectacles se donará una representació de la divertida sarsuela en dos actes del mestre Arrieta, anomenada *Llamada y tropa*, posada en escena ab tot l' aparato corresponent y desempenyada per la subsecció 2.ª y las germanas Castillo y Sra. Debetzi. Tot seguit los alumnos de la classe de música tocarán á *cuarteto* lo *Preludi y Aria* de l' ópera *Traviata*, las nenas Teresa Cabané y Joaquina Rovira cantarán un *duettino* qual lletra es de nostre amich J. Got y Anguera anomenat *La aurora*, lo mateix que las Stas. Rosa Ferrán y Josepha Valls lo *duo* *Una gitain gondola*. La senyo-

reta Josepha Sagalés, cantarà la *romanza A mi bella*. Després d'aquestes quatre pessas de concert, alguns aficionats y la senyora Castillo representarán la sarsuela en un acte: *Por asalto*. La part instrumental d'aquesta vetllada y balls de demà tarde y vespre serà executada per la reputada orquesta *Muixins*. Lo diumenge dia 3 dos balls extraordinaris donarà la *Juventut del Ateneo*, l'un comensarà á las 4 y mitja de la tarde y l'altre á las 9 de la nit corrent los dos á càrrech de l'orquesta *Fatxendas*.

La Manifestació Cívica que celebrarà lo próxim diumenje lo Gremi de Pagesos ab motiu de la inauguració de la Caixa Agrícola de la Comarca farà 'l curs següent:

A las dos y mitja de la tarde se reunirà á la estació del ferro carril, dirigintse pels carrers de Colomer, Salut, Manresa, Plassa Major, Pedregar, Rambla, Montserrat, Safreix Vell, Plassa d'Espartero, Sant Feliu, Plassa de Marquilla, Sant Quirse y Plassa de Sant Roch ahont se disoldrà.

Aquesta tarde se posarà en escena en lo Teatro *Campos de Recreo* lo drama en 6 actes *Maria Menotti ó la Loca de los Alpes*, y per la nit lo drama *El Parador del águila* y per pessa *Quítese V. la ropa*, las que serán desempenyadas per la companyia que dirigeixen los senyors Borrás y Planas.

Teatro Cervantes. Avuy tarde se posarà en escena la ópera castellana en 4 actes *Carmen*, per la nit la sarsuela en tres actes *La Bruja*. Pera abdós funcions hi haurá augment de coros y orquesta.

Demà tarde, *Don Juanitu* y per la nit *El proceso del can-can* y *Lucifer*.

L'empresa d'aquest teatro desitjosa de contribuir al esplendor de las festas, ha contractat al eminent actor don Joseph Valero pera donar una representació en la tarde del dia 3.

Se posarà en escena lo drama en tres actes que tanta fama li ha donat al degá dels actors espanyols senyor Valero *El músico de la murga*.

En l'intermitj del drama á la pessa se llegirán poesias alusivas y dedicadas al il·lustre actor acabant ab la divertida pessa en un acte *Cacese de un nido*.

Per tot lo dia d'avuy y part del demà, estarà exposat en l'aparador que te 'l senyor Manau en son estab·liment de Corbateria en la Rambla, lo premi ofert pel *Centre Catalá* al autor de la biografia del fill il·lustre, Rvnt. P. Joseph de Calasans Casanovas.

Pláunos fer constar que 'l dibuix que ha sigut grabat en la planxa artística, es degut al llapis de nostre amich y compatriici lo jove pintor don Llorens Lladó, á qui felicitem per lo bon gust y adecuada interpretació que ha sapigut donarli.

Després de breu y terrible malaltia ha mort á Vilafranca del Panadés, sa patria, l'entussiaista y fervent escriptor regionalista en Salvador Barris y Clascar. Encar que molt jove se 'l considerava com un dels portaveus del regionalisme vilafranquí y era col·laborador de varias publicacions catalanistas de bona mena. Ha mort quan nostres companys del Panadés esperavan d'ell próxims é importants travalls en pro de nostra causa.

Descansi en pau.

S'ha publicat lo quadern 52, any V, de la important revista *La España Regional*. Conté lo següent sumari:

Secció Política.—Orígens y desenrotll del Regionalisme en Galicia; Conferencia donada per don Manuel Murguía en la "Lliga de Catalunya".—Parálisis y congestió, per don E. de Velasco.—*Secció Jurídica.*—Lo Códich dels Usatjes de Barcelona (*continuació*), per don Joseph Coroleu.—*Secció Histórica.*—Los mariners italians en Espanya, per Odoart Tadini, traduït per don Joseph Ricart Giralt.—*Secció Económica.*—Com se 'n va 'l diner d' Espanya, per don Domingo Call.—*Revista del moviment regional.*—Lo regionalisme en l' estranger, per A. E.—*Secció Literaria.*—Literatura espanyola no castellana ni flamenca; Poesía: *A Manuel Murguía*, per Albert García Ferreiro.—Bibliografía.—Don Gabriel Almorabid; crónica del sigle XIII, novela per don Artur Campión, per Joseph Ixart.—Miscelánea.—Revista de valors públichs.—Índice general del tomo VIII.

Lo sabí catalá, doctor don Delfí Donadiu y Puignáu, catedràtic de llengua hebrea de la Universitat de Barcelona, ha sigut nomenat per la Junta organitzadora del *Nové Congrès Internacional de Orientalistas*, que ha de celebrar-se en Londres del 1 al 10 de Setembre de 1891, delegat del mateix pera Espanya. Dit senyor está encarregat de rebre adhesions y la cuota d' una lliura esterlina per cada una d' ellas, entregant després al que s' adhereixi una targeta de socio, que li donará dret á pendre part en las sessions y á rebre 'ls temas d' investigació y las actas del referit Congrès lingüístich.

Copíem lo següent tros d' una carta dirigida desde Alcira á *El Correo de Valencia*, pel corresponsal de dit colega:

"Per lo demás, los alcirensys, sense distinció de classes, condicions ni matissos, seguim mantenint nostra més ferma confiança en la eficacia de la inoculació anti-colérica del doctor Ferrán, sobre 'l qual s' han fet las oportunas gestions pera que 'ns la faciliti, cas de que 'l cólera comensés á estacionarse en aquesta població.

Y no 's cregui que nostra fé sia cega y capritxosa: te son fonament en los consells y la ciencia del cos mèdic d' aquesta capital, junt ab la de varis ilustres professors que tant han preconisat la virtut de la inoculació; en nostra propia y personal experiencia, puig que cap mal nos causá semblant precedent en la epidemia de 1885; y finalment se basa en las estadísticas veritat, especialment las referents á Alcira, que allavors demostraren de una manera clara la casi absoluta immunitat de que gosavan los inoculats.

¿Cóm tatxar d' inexactas tals estadísticas ni suposarlas protegidas pels amichs del ilustre tortosí, quan á no ser verdaderas, en quí principalment recauria 'l perjudici seria sobre nosaltres, que avuy com allavors, estém disposats á oferirnos pera que 's repeteixi aquell experiment?

¿Acas, coneixent sos perills, hauriam de tenir instint suicida, y prestarnos á jugar nostra salut y tal vegada nostra vida pera donar calor á una impostura, vigorisanta ab dany nostre y de nostres semblants?"

¿Quína diferencia entre la noble sinceritat dels defensors d' en Ferrán y 'ls rastres arguments dels que envejan la justa gloria del sabí metje catalá!

De nostre colega de Barcelona *La Vanguardia*.

En la Junta general de accionistas del *Banch Vitalici de Catalunya*, lo Consell d' Administració doná compte de las operacions que s' havían realitzat en l' exercici de 1889 dihent que s' havían firmat 1337 contractes, qual capital importa 8.535.962'79 pessetas.

Doná compte també dels sinistres ocorreguts en dit període, important las quantitats pagadas als beneficiaris de las pólizas sinistradas 318.660 pessetas.

Y finalment s' estén la memoria publicada en lo Butlletí de la Companyia que tenim á la vista, en varias observacions que li permeten esperar en son progrés constant donat lo prestigi que ha obtingut y la confiança que li dispensa 'l públic.

Nosaltres també opinem lo mateix, vistos los brillants resultats que ha alcançat lo *Vitalici* en son curt període de existencia, los quals devém atribuir no tant á la indisputable utilitat del segur de la vida, quant á la serietat y prudencia ab que es atmés lo Banch.

Aquestas institucions necessitan absolutament cimentar y sostenir son crèdit per medi d'una gestió desinteressada ja que son caràcter es de procedir benèfic, y respecte de sas relacions ab lo públich han d'emplear medis que no sian de pur alhago, sino de franca convicció.

Seguint aquesta norma de conducta no veyém que apeli lo *Vitalici* á anuncios de bombo ni 's vanagloreixi de sos progressos, dels quals realment podria donarse tó, puig que, com senyala en sa Memoria, en los pochos anys que porta d'existencia sa subscripció s'eleva á mes de 54 milers de pessetas. Aixís creyém degueren obrar las Companyías de segurs, sobre la vida, qual missió es tan elevada que á ellas se confían los estalvis de las familias pera distribuirlos ab equitat y justicia als que una mort prematura ó inesperada posa á vegadas poch menos que en la miseria.

Nosaltres aconsellém al *Vitalici* que presindint de lo que fassin altres, segueixi sa marxa de circumspecció y prudencia y ab aixó no haurá de faltarli lo prestigi y la bona opinió de totas las personas que desitjan la formalitat y bona fé en tots los que administran bens agens.

Ha sigut denunciat un article publicat pel periódich radical *La Cantárida*, en lo qual lo gefe dels federals don Francisco Pi y Margall se dirigia á sos correligionaris d'aquesta ciutat.

Llegim fa pochos días en *La Dinastía* de Barcelona:

"Lo que está succehint en l'histórich monastir de Sant Cugat del Vallés, mereix cridar molt particularment la atenció de la primera autoritat eclesiástica de Barcelona y de la Comissió de monuments histórichs y artístichs d'aquesta provincia.

Durant la passada setmana fou arrancat lo preciós y antiquíssim picaportas de ferro forjat que hi havia en la porta de la iglesia, ignorantse son parader. Los forats que quedaren en la porta han sigut tapats ab trossos de fusta.

Segons nos asseguran alguns vehins, son altres varios los objectes desapareguts, no deixant de cridar la atenció que haigi coincidit tal desaparició ab la presencia en dit poble d'una persona coneguda com anticuari.

La indignació que aquest succés ha causat es tal, que 'l passat diumenge era objecte de totas las conversacions la dessidia d'aquellas autoritats locals, que en tal abandono tenen las riquesas que avaloran lo citat monastir."

Y en una de las següents edicions, diu 'l *Diario de Barcelona* que l'Exmc. é Ilm. Bisbe de aquesta Diócessis ha fet practicar un minuciós reconeixement de dit Monastir, havent aprontat una forta cantitat pera executar las obras de reparació que están á càrrech del arquitecte diocesà don Francisco del Villar. També ha ordenat obrir expedient pera averiguar lo que hi hagi sobre las desaparicions de objectes artístichs á que aludeix l'anterior sueltó de *La Dinastía*.

Ja es hora de que algú 's preocupi de la conservació de tan preciosa joia artística.

Ha sigut molt favorablement comentada per totas las clases de la Societat la conciliadora excitació, escrita en catalá, que ha dirigit l'Ilm. Bisbe de Vich á sos feligresos de Manresa, fabricants y obrers, demanantlosi una patriòtica tranzacció en benefici dels interessos generals de la Pàtria Catalana.

Es d'alabar lo zel relligiós y patriòtich de tan virtuós Prelat.

L'Ateneo de Sant Gervasi de Cassolas ha obert un Certámen Literari. En ell sols hi pot concorre la literatura catalana, ab los següents temas:

Una flor natural (qual llas ha sigut ofert per lo soci d'aquest Ateneo y director del periódich *La Bordadora*, don Jaume Brugarolas), á la millor poesia de tema lliure.

Una ploma d'or, donatiu del soci S. F. J. á la poesia que millor descrigui un dels fets ocorreguts en Sant Gervasi, relacionats ab la historia de Catalunya.

Un talla papers de marfil, artísticament treballat, regalo de don Joan Nello á la poesia que millor desenrotlli una "Llegenda feudal."

Una acuarela oferta per son autor don Baldomero Galofre, á la millor poesia dedicada á "Isaac Peral."

Lo mateix Ateneo obra un altre Concours de premis á la virtut y á la aplicació.

Nostre apreciable colega *El Turrasense* ha comensat á publicar una serie d'articles, ab lo títol de *Tarrassa y lo Catalanisme*, en los quals se manifesta la conveniencia y oportunitat d'organisar los elements patriótas d'aquella localitat al entorn d'un núcleo catalanista.

Aquestos articles, bellament escrits en catalá, son deguts al distingit enginyer industrial, fill de la població, don Jaume Ballver y Casals.

En un dels Concerts matinals que celebra á Barcelona la societat coral Euterpe, s'ha estrenat ab brillant éxit una preciosa composició del inspirat mestre compositor senyor García Robles, escrita sobre lletra del nostre il·lustrat amich lo distingit poeta don Joaquín Riera y Bertrán.

D'una correspondencia de Buenos Ayres ne retallém los següents párrafos referents á institucions purament catalanas:

Lo *Centre Catalá* de Buenos Ayres, celebrá sa vetllada mensual la nit del dissapte 24 de Maig prop passat en son local propi situat en lo carrer de Chacabuco 661. Ple de gom á gom estava son espayós y bonich saló d'espectacles, de escullida concurrencia formada per las personas y familias mes caracterisadas de la colonia catalana. Se posá en escena la bonica comedia de costums *Lo Mas Perdut* del poeta Feliu y Codina; la que fou molt ben interpretada per la secció de declamació de dit Centre, que la componen un conjunt de joves aficionats en los que descollan tres ó quatre com á verdaders artistes. Un cop terminada la funció, se comensá lo ball que 's prolongá fins á las cinch del matí sempre animats sens decaure ni á la darrera hora.

Lo *Centre Catalá* de Buenos Aires, avuy en día, ompla completament lo fi á que fou creat y es sens dubte una de las societats mes animadas y millor regidas de las similars de la capital federal. Pocas son las que tenen local propi; que si be avuy pagan lloguer del terreno que ocupa, un cop siga terminada la *Casa d'Espanya*, que en Juliol del any passat, lo acaudalat banquer catalá En Lluís Castells, regalá á Espanya, hi tindrà son local propi á perpetuitat, sens tindre que pensar en cap classe de lloguer lo que farà allavors prosperar en gran. Molt nos complau poder anunciar, que per fi, després de grans treballs y no pochs inconvenients s'hagi consolidat d'una manera formal ab personas intatxables, lo *Centre Catalá* de Buenos Ayres, lo qui compta actualment prop de 500 socis.

Y ja que he parlat de la *Casa d'Espanya*, aquest hermós y gran edifici está en l'actualitat molt adelantat, esperant que 's podrà fer sa inauguració per Octubre ó Novembre vinent; sent un palau digne per tots conceptes de la grandesa de la idea que lo concebi com á hostatje de la *Legació, Consulat, Cambra de Comers, Societat de socorros espanyola* y *Centre Catalá* y *Monte-Pio de Monserrat*, las institucions comercials, recreativas y de Beneficencia de la patria, totas baix un mateix sostre y totas independents, sens tindre que pensar cap de tals ab lo pahorós fantasma dels lloguers que en aquesta terra adquireixen colossals proporcions.

Y ja que de institucions catalanas parlo seria una verdadera ingrátitud que deixés pas-

sar en silenci, sens dedicar un recort á la societat de Beneficencia catalana. *Lo Monte-Pio de Montserrat*; societat, sino la mes nombrosa, puig sols poden esser associats los de las provincias catalanas y balears, en cambi es la mes ben servida de metjes, farmacias, banys y demés instalacions propias del art de curar y la mes rica; puig sos fondos en moneda contant s'elevan á mes de 15 mil nacionals. Posseheix un magnífich panteon ab sa corresponent capella, ahont s'hi dona sepultura als associats y familia que finescan, corrent tots los gastos d'enterro á compte de la societat. En las malalties á mes de esser gratis lo metje y medecinas, consultas, banys, electricitat, operacions y tot quant siga necessari per la curació, se li concedeix al malalt un nacional diari.

Es una institució que 'ns honra en grau superlatiu y es la primera creada en Buenos Ayres; puig fou fundada en l'any 1857. Actualment compta ab mes de 500 socis.

La Fotografia Artística dels senyors Font y Campmany de Barcelona ha publicat molt ben enquadernat un luxós àlbum ab vistas fotogràfiques de la pintoresca comarca de Sant Miquel del Fay, tiradas ab una pulcritut y perfeccio que honran á dit establiment artístich.

Lo distingit enginyer catalá, jefe del districte foral de Madrit, don Andreu Llauradó ha d'haver sortit de Barcelona en direcció á Manchester ab l'objecte de pendre part en lo Congrés internacional d'aprofitament d'ayguas pluvials.

ANUNCI OFICIAL

Fira y Festas de Sabadell

PROGRAMA

DE LAS QUE EN HONOR Á SON PATRÓ SANT FELIU MARTRY SE CELEBRAN
LOS DIAS 1, 2, 3 Y 4 D' AGOST

DIA 1.er

A las 6 mati.—Repich general de campanas y salvas de morterets.

A las 7.—Diana per la Banda de cornetas del cos de Bombers.

A las 7 y mitja.—Alborada per los coros d' aquesta població. Colocats aquells en la Rambla, Plassa de S. Roch, Plasseta de Marquillas y carrers de Lluïsa Fernanda, Salut y Arrabal d' afora, cantarán las mellors pessas de son repertori.

A las 10.—I.^a Excm. Ajuntament y demés Autoritats, acompanyats de la Banda Municipal de Barcelona, sortiran de las Casas Consistorials y 's dirigiran á la Parroquia de Sant Feliu pera assistir als solemnes Oficis.

Obertura de la Exposició de Bellas Arts organizada per la Academia en lo local que ocupa en l' Ateneo Sabadellés.

A las 12.—Salvas d' artilleria en la Plassa de S. Roch.

Caritat als pobres vergonyants.

A las 3 tarde.—Extraordinarias funciones en los Teatros públichs.

A las 7.—Solemne professó que sortirà de la Parroquia de S. Feliu y qual pendó principal portará 'l M. I. Sr. Alcalde.

A las 9.—Funcions en los Teatros y en lo saló d' espectacles del Ateneo Sabadellés.

A las 9 y mitja.—Concert en la Plassa de S. Roch pe'l coró Centre Sabadellés (a) Gelats.

A las 10 y mitja.—Serenatas en la Plassa de S. Roch, Rambla y carrers de San Pau y del Jardí.

A las 11.—Balls en totas las societats particulars y en lo grandió y magnífich Envelat de la Plassa Major.

DIA 2

A las 7 mati.—Diana per la Banda de cornetas del cos de Bombers.

A las 10.—Ofici de difunts en la Parroquial Esglesia de S. Feliu.

A las 12.—Disparo de una Tronada en la Plassa de S. Roch.

A las 3 tarde.—Jochs de sortija y cucanya en varis punts de la ciutat y extraordinarias funcions en los teatros públichs.

A las 4.—Carreras de cavalls en la continuació de la Rambla.

A las 5.—Carreras de velocípedos en lo mateix punt que las de cavalls.

Grans balls en los salons del Ateneo Sabadellés, demás societats y en lo Envelat de la Plassa Major.

A las 6.—Elevació de magnífichs globos Montgolfiers en varis carrers de la localitat.

A las 8.—Funcions en tots los teatros.

A las 9.—Inauguració de la Galeria de sabadellenchs il·lustres acordada formar per l' Excm. Ajuntament, que tindrà lloch per medi de la colocació d' una lápida conmemorativa y celebració de una vetllada literaria y musical en lo saló de sesiones de las Casas Consistorials. Amenisarà l' acte la Banda Municipal, que executarà las millors pessas de son repertori.

A las 11.—Grans balls per las societats particulars y Envelat.

DIA 3

A las 10 mati.—Concert vocal é instrumental en lo teatro Campos de Recreo pe'l Coro «La Americana» y la Banda Municipal.

A las 12.—Salvas d' artillería en la Plassa de S. Roch.

A las 2 y mitja tarde.—Manifestació civica pe'l Gremi de Pagesos ab motiu de la inauguració de la Caixa Agrícola de la Comarca.

A las 3 y mitja.—Funcions en los teatros.

A las 4 y mitja.—Conferencia Agrícola que donarán en lo saló del Consistori los Srs. D. Francisco de P. Benessat y D. Francisco X. Tobella.

A las 5.—Balls en las societats particulars y Envelat.

A las 9.—Funcions en los teatros.

A las 10.—Ball en lo Envelat.

DIA 4

A las 9 nit.—Grans castells de fochs artificials.

Sabadell 25 Juliol de 1890.—*La Comissió*.

Lo programa dels balls del Envelat anirà á cárrech de la Banda Municipal de Barcelona.

Totas las nits la Plassa de S. Roch, Rambla y 'ls jardins de las Casas Consistorials estarán espléndidament il·luminats.

La Exposició de Bellas Arts continuarà oberta fins 'l dia 10 d' Agost.

Imprempta y Enquadernacions de J. Comas, Madoz 31 y 35 y Sol 138, teléfono n.º 46.—SABADELL